

VESTITORUL

Editată de Episcopia Română Unită cu Roma, Greco-Catolică, Oradea

Oradea, 27 octombrie

Seria I, Anul XXXI, Nr. 4 (361), 2023

NOUA BISERICĂ DIN DRIGHIU

Din sumar:

Episcopii Catolici din România reuniți în Sesiune Plenară - pag. 2; Alocuțiunea Papei Francisc la Rugăciunea *Angelus* - pag. 3; Ioan Paul la II-lea - Papa Mileniului III - pag. 8; Învîngînd tastatura. Revenirea la esența scrisului de mână - pag. 12; Vizita Ambasadorului SUA în România, la CICRO - pag.15; Persoane, fapte, vieți memorabile în istoria Bisericii Greco-Catolice: Dr. Eugen Bălaș - pag. 16.

Episcopii Catolici din România reuniți în Sesiune Plenară

Sub semnul acestor cuvinte din Declarația „*Nosstra Aetate*” (nr. 4) a Conciliului Vatican al II-lea a stat întâlnirea Episcopilor romano-catolici și greco-catolici din România reuniți la București în perioada 25-27 septembrie 2023, pentru sesiunea plenară de toamnă a Conferinței Episcopilor din România (CER). Întâlnirea a fost găzduită de Eparhia Greco-Catolică „Sfântul Vasile cel Mare” de București și a fost condusă de Înalt Preasfințitul Aurel Percă, Arhiepiscop Mitropolit de București și Vicepreședintele CER.

La lucrări a participat și Monseniorul Tuomo Vimpari, însărcinat cu afaceri ad interim al Nunțiatunii Apostolice în România și Republica Moldova, care i-a avut și oaspeți la Nunțiatură pe ierarhii catolici.

Lucrările Sesiunii plenare au fost inaugurate cu Sfânta Liturghie din Catedrala greco-catolică „Sfântul Vasile cel Mare”, celebrată de Preasfințitul Mihai Frățilă, gazda întâlnirii, împreună cu toți ierarhii romano-catolici și greco-catolici. Au fost prezenți Domnul Sergiu Nistor, Consilier Prezidențial, precum și reprezentanți de marcă ai comunității greco-catolice din București.

În centrul discuțiilor CER s-a aflat Sinodul Episcopilor de la Roma, unde vor participa trei episcopi din România: ÎPS Gergely Kovács, Arhiepiscop romano-catolic de Alba Iulia, delegat CER; PS Cristian Dumitru Crișan, Episcop auxiliar de Alba Iulia și Făgăraș, delegat al Preafericirii Sale Lucian Cardinal Mureșan, Arhiepiscop Major al Bisericii Române Unite cu Roma, Greco-Catolice, și PS Iosif-Csaba Pál, Episcop romano-catolic de Timișoara, numit membru al Sinodului de

către Papa Francisc. La lucrările sinodale de la Roma vor mai participa: ÎPS Iosif, Mitropolit al Europei Occidentale și Meridionale, delegat din partea Bisericii Ortodoxe Române; Prof. Klara Antonia Csiszar, în calitate de expert-facilitator, și Pr. Liviu Narcis Matieș, Asistent în cadrul Secretariatului General al Sinodului.

Pe lângă informările din eparhii, dieceze, consilii, comisii și instituții legate de CER, discuțiile au atins subiecte care privesc educația, tineretul, solidaritatea, activitățile caritative, colaborarea în cadrul clerului și al persoanelor consacrate din România, Marele Jubileu 2025 și reorganizarea Comisiilor CER.

Plină de semnificație a fost întâlnirea cu Excelența Sa, Domnul Reuven Azar, Ambasadorul Israelului în România, prin care s-au marcat 30 de ani de la acordul istoric de stabilire a relațiilor diplomatice dintre Statul Israel și Vatican. De asemenea, a fost amintită importanța Declarației „*Nosstra Aetate*” a Conciliului Vatican al II-lea, din 1965, care a încurajat dialogul iudeo-creștin. La întâlnire a participat și Domnul deputat Silviu Vexler, Președintele Federației Comunităților Evreiești din România, care este unul dintre promotorii legii prin care anul 2025 este declarat anul „Cardinal Iuliu Hossu”, lege adoptată de Camera Deputaților chiar în 26 septembrie 2023, după ce a trecut în prealabil prin Senat în 12 septembrie 2023.

În prezența Domnului Sergiu Nistor, Consilier prezidențial, a Domnului Ciprian Vasile Olinici, Ministru Secretar de Stat, a Academicianului Ioan-Aurel Pop, Președintele Academiei Române, și a altor universitari, ierarhii catolici au participat miercuri, 27 septembrie 2023, la Academia Română, la evocarea celor șapte Fericți Episcopi Martiri greco-catolici, beatificați în 2019, la Blaj, de către Papa Francisc.

Următoarea sesiune a CER va avea loc la Oradea în intervalul 13-15 mai 2024, fiind găzduită de Episcopia Romano-Catolică de Oradea.

Conferința Episcopilor din România se întrunește de două ori pe an în sesiune ordinară și îi reunește pe toți episcopii romano-catolici și greco-catolici din România, exprimând unitatea Bisericii locale și comuniunea cu Urmașul lui Petru, Sfântul Părinte Papa.

VESTITORUL

P.S.S. Virgil Bercea: Președinte

Redacția și administrația:

Pr. Olimpiu Todorean: redactor coordonator

Ioan F. Pop: secretar de redacție

Colaboratori:

Mihaela Caba-Madarasi, Ioan Dărăbăneanu, Alin Crețu, Maria-Mirela Filimon, Eugen Ivuț, Ioan Moldovan, Silvia Pantiș.

Adresa:

410210 - Oradea, str. Ep. Mihai Pavel, 4;
Tel: 0259.436.492; Fax: 0259.430.509;
E-mail: olimpiu35@yahoo.it;
Tel: 0722.450.013

Abonamente și difuzare: Claudiu Boda

Magazin „Sfânta Tereza”

Str. Ep. Mihai Pavel nr. 4

410445 - Oradea; Tel: 0744.958.932

I.S.S.N. 1454 - 8526

Pr. Francisc UNGUREANU
Secretar General

Alocuțiunea Papei Francisc la Rugăciunea *Angelus*

Timp liber vs. timp care eliberează

15.10.2023

Iubiți frați și surori, bună ziua!

Evangelhia de astăzi ne vorbește despre un rege care pregătește un ospăț de nuntă pentru fiul său (cf. Matei 22,1-14). Este un om puternic, dar este mai ales un tată generos, care invită la împărtășirea bucuriei sale. Îndeosebi, revelează bunătatea inimii sale în faptul că nu constrânge pe nimeni, ci îi invită pe toți, chiar dacă acest mod al său de a acționa îl expune la posibilitatea unui refuz. Să observăm: pregătește un ospăț, oferind gratuit o ocazie de întâlnire, de sărbătoare. Este ceea ce Dumnezeu pregătește pentru noi: un ospăț, pentru a fi în comuniune cu El și între noi. Și noi, noi toți, suntem, așadar, invitații lui Dumnezeu. Dar un ospăț de nuntă cere din partea noastră timp și implicare, cere un „da”: a merge, a merge la invitația Domnului, El invită, dar ne lasă liberi.

Iată tipul de relație pe care ni-l oferă Tatăl: ne cheamă să fim cu El, lăsându-ne posibilitatea de a accepta sau de a nu accepta. Nu ne propune un raport de supunere, ci de paternitate și de filiație, care este condiționat în mod necesar de asentimentul nostru. Dumnezeu este foarte respectuos față de libertate, foarte respectuos. Sfântul Augustin folosește o expresie foarte frumoasă în această privință, spunând: „Dumnezeu, care te-a creat fără tine, nu te poate mântui fără tine” (Sermo CLXIX, 13). Și, desigur, nu pentru că nu ar avea capacitatea – este atotputernic! – ci pentru că, fiind iubire, respectă până la capăt libertatea noastră. Dumnezeu se propune, nu se impune, niciodată.

Ne întorcem astfel la parabolă: regele – spune textul – „i-a trimis pe servitorii lui să îi cheme pe cei invitați la nuntă. Însă ei nu au voit să vină” (v. 3). Iată drama istoriei: „nu”-ul spus lui Dumnezeu. Dar pentru ce refuză oamenii invitația lui? Oare era o invitație neplăcută? Nu, și totuși – spune Evangelhia – „nu au luat în seamă și s-au dus care la ogorul său, care la negustoria lui” (v. 5). Nu iau în seamă, pentru că se gândesc la treburile proprii. Și acel rege care este tată, Dumnezeu, ce face? Nu capitulează, continuă să invite, ba chiar lărgeste invitația, până când găsește pe cei care o acceptă, printre cei săraci. Printre ei, care știu că nu au multe altele, vin mulți, ajungând să umple încăperea (cf. v. 8-10).

Fraților și surorilor, de câte ori nu luăm în seamă invitația lui Dumnezeu pentru că suntem preocupați să ne gândim la treburile noastre! Adesea se luptă pentru a avea propriul timp liber, dar astăzi Isus ne invită să găsim timpul care eliberează: timpul pe care să îl dedicăm lui Dumnezeu, care ne ușurează și vindecă inima, care mărește în noi pacea, încrederea și bucuria, care

ne mântuiește de rău, de singurătate și de pierderea de sens. Merită, pentru că este frumos a fi cu Domnul, a-i face spațiu. Unde? La Liturghie, în ascultarea Cuvântului, în rugăciune, precum și în caritate, pentru că ajutându-l pe cel care este slab sau sărac, făcând companie celui care este singur, ascultând pe cel care cere atenție, mângâind pe cel care suferă, suntem cu Domnul, care este prezent în cel care se află în nevoie. Însă atâția cred că aceste lucruri sunt „pierdere de timp”, și astfel se închid în lumea lor privată; și este trist. Și aceasta generează tristețe. Câte inimi triste! Pentru aceasta, pentru că sunt închise.

Așadar, să ne întrebăm: eu cum răspund la invitațiile lui Dumnezeu? Ce spațiu îi dau în zilele mele? Calitatea vieții mele depinde de treburile mele și de timpul meu sau de iubirea față de Domnul și față de frați, mai ales față de cei mai nevoiași? Maria, care cu un „da” a făcut spațiu lui Dumnezeu, să ne ajute să nu fim surzi la invitațiile sale.

După *Angelus*, Sfântul Părinte a spus următoarele:

Iubiți frați și surori!

Continui să urmăresc cu atâta durere ceea ce se întâmplă în Israel și în Palestina. Mă gândesc din nou la atâția..., îndeosebi la cei mici și la bătrâni. Reînnoiesc apelul pentru eliberarea ostaticilor și cer cu tărie ca toți copiii, bolnavii, bătrânii, femeile și toți civilii să nu fie victime ale conflictului. Să se respecte dreptul umanitar, mai ales la Gaza, unde este urgent și necesar să se garanteze coridoare umanitare și să fie ajutată toată populația. Fraților și surorilor, deja sunt foarte mulți morți. Vă rog, să nu se verse alt sânge nevinovat, nici în Țara Sfântă, nici în Ucraina sau în orice alt loc! Ajunge! Războaiele întotdeauna sunt o înfrângere, întotdeauna! Rugăciunea este forța blândă și sfântă care se opune forței diabolice a urii, a terorismului și a războiului. Îi invit pe toți credincioșii să se unească la Biserica din Țara Sfântă și să dedice marți, pe 17 octombrie, rugăciunii și postului. Și acum să o rugăm pe Sfânta Fecioară Maria [Bucură-te, Marie]. (...)

Astăzi este publicată o exortatie apostolică despre Sfânta Tereza a Pruncului Isus și a Sfintei Fete, intitulată „C'est la confiance”: de fapt, așa cum a mărturisit această mare sfântă și învățătoare a Bisericii, încrederea în iubirea milostivă a lui Dumnezeu este calea care ne duce la inima Domnului și a Evangeliei Sale. (...) Urez tuturor o duminică frumoasă. Și, vă rog, nu uitați să vă rugați pentru mine. Poftă bună și la revedere!

Sfințirea bisericii din Drighiu

Comunitatea greco-catolică sălăjeană din localitatea Drighiu (Protopopiatul Șimleu Silvaniei), s-a bucurat duminică, 8 octombrie a.c., de momente extraordinare, cu prilejul sfințirii noii biserici greco-catolice din localitate cu hramul „Sf. Apostoli Petru și Pavel”. Ceremonia de sfințire a lăcașului de cult a fost celebrată de PS Virgil Bercea, episcop greco-catolic al Eparhiei de Oradea, împreună cu mons. Tuomo Vimpari, însărcinat ad interim la Nunțiatura Apostolică de la București, afla în vizită în Eparhia de Oradea. Preasfințiile lor au celebrat apoi Sfânta Liturghie arhierască, din duminica a XX-a după Rusalii, înconjurată de un numeros sobor de preoți și seminariști, alături de care au fost prezenți la eveniment reprezentanți ai administrației locale și județene, invitați de onoare și un mare număr de credincioși. Răspunsurile la Sfânta Liturghie au fost date de Corul Seminarului Teologic Greco-Catolic „Sfinții Trei Ierarhi Vasile, Grigore și Ioan” din Oradea, condus de maestrul lect. univ. dr. Radu Mureșan. Studenților teologi greco-catolici orădeni li s-au alăturat seminariști ai Seminarului Arhiepiscopal Major „Bunavestire” din Blaj și ai Seminarului Eparhial „Sf. Ioan Evanghelistul” de la Cluj-Napoca. Întreg evenimentul a fost transmis de Radio Maria România.

Parohia Greco-catolică Drighiu a fost redeschisă de pr. Florin Mărincean în anul 1996. În anul 2011 preotul paroh de atunci, pr. Marius Chiriloaiei, cu ocazia *Întâlnirii Protopopiale a tinerilor* a sfințit locul de biserică și a pus piatra de temelie. Lucrările efective au putut fi începute în anul 2015 sub îndrumarea pr. Ciprian-Ioan Burdaș.

Salutând cu bucurie prezența domnului Dinu Iancu Sălăjanu, președinte al Consiliului Județean Sălaj, al domnului Gavril Pușcaș primar al comunei Halmășd și al reprezentanților diverselor instituții din țară, PS Virgil Bercea a vorbit despre evanghelia duminicală.

Rememorând anii în care Sfânta Liturghie era celebrată într-o capelă amenajată în casa curatorului de pie amintire Cuc Dumitru, urmând ca mai târziu comunitatea să primească un spațiu în vechea școală, unde va funcționa capela până la constituirea actualei biserici, episcopul Eparhiei de Oradea a încurajat întreaga comunitate să aibă încredere totală în Domnul.

La rândul său, domnul Dinu Iancu Sălăjan a mulțumit în numele tuturor cetățenilor județului Sălaj

invitaților prezenți la eveniment, subliniind că în pofida tuturor diferențelor dintre noi, în leantul sufletelor noastre există ceva care „ne unește mai presus decât ființa umană: Dumnezeu”.

Domnul Marin Pop, de la Muzeul de Istorie și Artă Zalău, a rememorat figuri istorice elocvente ale locului, premergători în credință și jertă.

Biserica nou sfințită din Drighiu îi are ca patroni spirituali pe Sfinții „Apostoli Petru și Pavel”, ca omagiu adus părintelui Ilie Borz, preotul martir care a construit biserica greco-catolică veche din sat.

Totodată Parohia greco-catolică Drighiu a fost cât se poate de prolifică, atât în ceea ce privește vocațiile la preoție, dând Bisericii de-a lungul istoriei opt preoți, dar și mulți oameni de cultură, printre care este de amintit neobositul Gavril Neaga, un pasionat promotor al tradițiilor populare locale, care a ținut și ține vie tradiția satului și a întregii văi a Barcăului, și o face cunoscută în toată lumea, prin munca neobosită cu tinerii și cu copiii formați în cadrul Clubului Elevilor din Șimleu Silvaniei, fiind și actualmente directorul acestuia.

La finalul evenimentului de sfințire a bisericii Sfinții „Apostoli Petru și Pavel” din Drighiu, părintele paroh Ciprian Burdaș a transmis un cuvânt de grație pentru toți acești ani de osteneală, de efort uneori supra-omnesc și de căldură sufletească a credincioșilor care s-au alăturat

inițiativei, făcând posibil ca acest proiect să prindă contur și să se finalizeze.

Înainte de încheiere, PSS Virgil Bercea a mulțumit duminică în mod cu totul deosebit părintelui Ciprian, căruia i-a fost oferită în semn de prețuire pentru ctitorirea acestei biserici, o cruce pectorală, binecuvântându-l pentru întreaga activitate pastorală.

Nu în ultimul rând, fiecare credincios prezent duminică la sfințirea bisericii Sfinții „Apostoli Petru și Pavel” a avut prilejul să intre și să se închine la Sfântul Altar din biserică, în masa căruia au fost depuse moaște ale Sfântului Vincențiu de Paul și ale Fericitului Episcop Martir Valeriu Traian Frențiu, episcop de Oradea. Toți cei prezenți, s-au bucurat de o agapă frățască pregătită de comunitatea greco-catolică din Drighiu.

**Biroul de Presă EGCO
Mihaela CABA-MADARAS**

Sfințirea picturii parohiei din Iaz, 100 de ani de la vizita Fericitului Episcop Iuliu Hossu

Parohia greco-catolică „Nașterea Maicii Domnului” din Iaz – Protopopiatul Șimleu a sărbătorit pe 15 octombrie a.c. un dublu eveniment: împlinirea unui secol de la vizita canonică a Fericitului Episcop Iuliu Hossu la Iaz încununată pe atunci cu sfințirea biserici vechi din sat, precum și binecuvântarea amplelor lucrări de renovare realizate în ultimii ani în actuala biserică greco-catolică din Iaz, la împlinirea a 20 de ani de la sfințirea acestui lăcaș de cult, a cărei piatră de temelie a fost pusă pe 27 decembrie 2000. Cu acest prilej, Preasfinția Sa Virgil Bercea, alături de un numeros sobor preoți, vicari și protopopi din Eparhia de Oradea, împreună cu vicarul general al Eparhiei de Košice (Slovacia), pr. JAROSLAV LAJČIAK, a sfințit pictura din biserica parohială, realizată în stil neobizantin de artistul plastic Marin Furtună. Vizitei istorice a Fericitului Episcop Iuliu Hossu la Iaz, din iulie 1923, i-a fost dedicat de artist în pictura bisericii un cadru sugestiv, unde Preasfinția Sa ține în mână biserica veche pe care a sfințit-o.

Tot duminică, 15 octombrie a.c., în biserica greco-catolică din Iaz a avut loc conferința „Credința noastră este viața noastră”, susținută de dr. Marin Pop, șef al secției Muzeografie-muzee locale în cadrul Muzeului Județean de Istorie și Artă Zalău, de pr. Nicolae Bodea, protopop de Șimleu, originar din Iaz, domnul Nicolae Criste, primarul comunei Plopiș, și Dinu Iancu-Sălăjanu, președintele Consiliului Județean Sălaj. Cu același prilej, Preasfințitul Virgil Bercea a celebrat un Parastas pentru preoții care au slujit parohia Iaz din 1863, prezenți în Cartea de Aur, și preotul Ardelean Grigore, care a slujit după 1990. Totodată, episcopul Eparhiei de Oradea a oferit la finalul Sfintei Liturghii distincții unor credincioși din parohia greco-catolică Iaz pentru activitatea și dăruirea lor în înfrumusețarea bisericii, artistului Marian Furtună și părintelui Vasile Pop, administrator parohial, care a primit în semn de prețuire și recunoaștere pentru toată implicarea, o cruce pectorală.

„Sunt momente frumoase care ne umplu sufletul și trebuie să știm să ne bucurăm de ele, dragilor, pentru că dacă suntem atenți la evanghelia pe care am ascultat-o în această duminică (Matei 13, 1-9) îl vedem Semănătorul care a ieșit să semene. Cine este acel semănător aici la Iaz? Poate să fie chiar unul dintre dumneavoastră, un țaran vânjos, care iese la semănat; este un om înțelept, încrezător, plin de speranță și convins că ceea ce face este extraordinar. Dacă ne gândim bine la părinții și bunicii noștri, ne dăm seama că erau exact la fel: știau când trebuie să semene, știau când trebuie să are... mai sunt printre noi” – a spus la începutul cuvântului de învățătură Preasfinția Sa Virgil Bercea.

Conferința „Credința noastră este viața noastră” care a urmat celebrării Sfintei Liturghii și sfințirii picturii interioare, a fost organizată de parohia greco-catolică Iaz sub egida Episcopiei Greco-Catolice de Oradea și a Consiliului Județean Sălaj, în colaborare cu Muzeul Județean de Istorie și Artă Zalău, ca eveniment înscris în seria activităților organizate anul acesta cu ocazia împlinirii a 75 de ani de la desființarea ilegală a Bisericii Române Unită cu Roma, Greco-Catolică. Anul acesta, pe 2 iulie a.c., s-a împlinit și un secol de la vizita canonică a Fericitului Episcop Iuliu Hossu la Iaz. Cele două momente istorice care au marcat profund comunitatea din Iaz, au fost reiterate de domnul dr. Marin Pop, șef secție muzeografie și muzee locale din cadrul Muzeului Județean de Istorie și Artă Zalău, care a adus în atenția tuturor un articol din cronică vremii despre vizita canonică pe care episcopul Hossu a făcut-o pe Valea Barcăului în anul 1923.

Fiu al satului Iaz, alături de alți trei preoți ai Eparhiei de Oradea – preoții Florian Gui, Cristian Borz, Alexandru Fiț – părintele Nicolae Bodea, protopop de Șimleu Silvaniei, a vorbit cu emoție acasă, despre istoria mai recentă a parohiei „Nașterea Maicii Domnului” din Iaz, din ultimele două decenii.

Președintele Consiliului Județean Sălaj, domnul Dinu Iancu Sălăjeanu, a transmis la rândul său un cuvânt de salut Preasfinției Sale Virgil – „prietenu nostru”, părintelui Vicar de la Kozice, preoților din zonă și tuturor credincioșilor cu care s-a bucurat împreună de eveniment. Alături de ei, s-a aflat și pr. Costea Sandu, preotul ortodox din Iaz:

Părintele Vasile Pop, administrator parohial al parohiei greco-catolice Iaz din 2007, a continuat lucrările de amenajare interioară și exterioară a Bisericii, finalizate cu pictura tocmai sfințită. Pr. Vasile a mulțumit la final tuturor celor prezenți la eveniment.

Mihaela CABA-MADARASI

IOAN DĂRĂBĂNEANU

PASTILA CREDINȚEI (XLIII) ECOURI ÎNTÂRZIATE

Ne propunem o serie de articole sub titlul „Eouri întârziate”, deoarece sunt evenimente, întâmplări, situații în viața bisericii, a comunităților, a credincioșilor care îndeamnă la repetarea unor percepții, precum un sunet care se întoarce de la sursa sa. De fapt, suntem adepții celeilalte semnificații de dicționar: „ecourile” propuse de mine au calitatea de „răsunet produs de un eveniment” și mai ales de a „răspândi cuvintele, ideile cuiva”.

În buna înțelegere și bunăvoința cititorului, vom purcede la transmiterea unor „ecouri”. „Eouri întârziate” deoarece ele nu respectă o succesiune cronologică.

Ecoul VIII

MIRAJUL UNUI PELERIN

Sursa ecoului: – *Pelerinajul credincioșilor de la Beiuș – Biserica Sfinții Trei Ierarhi Vasile Grigore și Ioan - la Stâna de Vale -Centrul Pastoral Eparhial „Fericiții Episcopi Români Martiri”*.

La 2 iunie, dată calendaristică comemorativă de mare sfințenie pentru credincioșii greco-catolici, ziua în care în anul 2019, Martirii Bisericii noastre au fost declarați Fericiți de către Papa Francisc, credincioșii din parohia Beiuș și nu numai, au participat la ediția a II-a a pelerinajului cu destinația Centrul Pastoral Eparhial „Fericiții Episcopi Români Martiri” de la Stâna de Vale.

Ziua a început cu Sfânta Liturghie, concelebrată de părintele protopop Zima Zorel împreună cu părinții Gui Florian, Fechetă Mihai, Fechetă Iosif, Boța Marius, Licuța Narcis, Taichiș Marius.

Pelerinii în număr de 30, de vârste diferite, copii maturi și chiar vârstnici (65 ani) au plecat pe drumul pelerinajului parcurgând o distanță de circa 25 km.

Cei rămași, cu ani mulți în răbojul vârstelor i-au urmat cu sufletul credincioșenia și rugăciunile lor, trăind într-un fel, mirajul acestui pelerinaj.

Admirația noastră pentru pelerini, a fost însoțită de aducerea aminte, compensatoare, despre trecutele pelerinaje la care au participat în cele 7-8 decenii de viață (cele 10-15 pelerinaje la Sighetul Marmăției, la Radna-Lipova, Drăgești, Mariapocs, Lourdes).

Punctul geografic terminus al acestui pelerinaj „interzis subsemnatului” (vârsta de 80 de ani din buletin și 85 de ani din articulații) a fost Stâna de Vale, spațiu de har și spiritualitate creștină, greco-catolică, sfințit de ierarhii bisericii noastre Mihail Pavel, Demetriu Radu, Ioan Suci, Valeriu Traian Frențiu, în secolele trecute.

Neputința de a participa fizic la acest pelerinaj, mă îndeamnă către un pelerinaj imaginar, împlinit retroactiv, în istoria acestui loc binecuvântat de Dumnezeu și de ierarhii Bisericii noastre.

În prezentarea ce-o vom face, ne bazăm, cu preponderență pe un material documentar, întocmit de un fost bibliotecar al Beiușului, Ioan Igna, trecut la cele veșnice. Material a fost prezentat cu ocazia unui simpozion din 1997, organizat la Stâna de Vale, sub egida

Universității Populare din Beiuș.

„Construim” pelerinajul nostru imaginar, sub forma unui periplu cronologic, punctual, lăsând libertate cititorilor de a-l aprofunda în meditațiile religioase personale.

- Revista Familia – 6 noiembrie 1879: „S-a descoperit în apropierea Beiușului o „baie nouă”, adică un loc de stațiune căruia locuitorii din împrejurimi îi ziceau „Stâna de Vale”

- Judele administrativ, Constantin Boiț -o primă constatare: „este aptă pentru cura climaterică”.

- „Proto-medicul Ioan Lukacs, însoțit de un grup de intelectuali din Beiuș, consemnează în raport: „un adevărat paradis, care este desemnat de natură spre salubritatea omenimei”

- 18-19 septembrie 1879, ședința Adunării Generale a Comitatului Bihor- a emis „...o deputațiune care să studieze terenul”

- Se mai amintește că la finele anului 1879 Episcopul Mihail Pavel a dispus de instalarea unui firez pentru scânduri și grinzi.

- 1880 (revista Familia) la Stâna de Vale au început să se facă două case, una fiind, probabil „cabana de vânătoare”

- 1883 A fost terminată „una dintre cele două clădiri, cu 7 chilii”, în apropierea izvorului Pavel

- 1884 „A fost aredicat un restatrant (cu o sală plus o culină)”

- 1884- S-a adus un „ospetariu” (bucătar), căruia i s-a donat 8 vaci pentru a servi oaspeții cu lapte. S-a fixat un „preț moderat” pentru întreținere.

- Iunie 1885 în revista Familia, Iosif Vulcan, afirma: „Baia climatică va lua în sezonul acesta un avânt mai mare”. Erau terminate „vreo 7 clădiri nouă” construite în ultimii 2-3 ani, dotate cu 32 de „odăi”. Oaspeții și poșta erau transportați de la Beiuș.

- 15 aug 1886 – proiectul pentru „două localități (locații n.n.) pentru scalde reci, unul la izvorul așa-numit al minunilor”.

- 1887- în lucrarea „Stâna de Vale cu o privire scurtă la regiunea munților Bihoreni” de Ioan Buteanu, profesor, preot gr.-cat., director al Gimnaziului din Beiuș, se specifica existența următoarelor edificii: „ba-

(continuare în pag. 7)

(urmare din pag. 6)

racă pentru vânători”, Vila Siberia(1883) lângă izvorul Pavel, compusă din 7 chilii, cugleria (popicărie n.n.) cu un „conservatoriu” (chioșc n.n.). La capătul acestuia era o clădire cu două chilii, restaurantul cu două săli spațioase, înaintea acestuia un „rondo” (cu flori n.n.) și alături un „conservatoriu”; spre sud-est , în formă de arc, două căsuțe („cele mai apte locuințe pentru familii”); o sală mare de „conversațiune” adaptată și pentru teatru; vila „Ierusalimul”(6 chilii) situată în fața izvorului Pavel; vila „Academia” pentru profesorii din Beiuș, compusă din cinci chilii (construită în 1886). Spre vest de aceasta era un edificiu cu două chilii spațioase, o biserică (din 1886); vila „Reședința” (5 chilii), în apropiere o clădire cu două camere și pivniță; vila „Arcadia” (1886) cu 6 chilii mari; locuința pădurarului cu 2 camere și lângă aceasta cuptorul pentru pâine; „scălzile” calde , cu patru cabine fiecare, cu câte „două căzi”; mai sus de acestea se găsea dușul vechi și dușul nou; mai era un duș mare, lângă Izvorul Minunilor; diferite clădiri de economie și „ghețăria”.

Se afirmă că aceste clădiri „ofereau adăpost” pentru mai bine de 100 de persoane, plus copii acestora.

O referință interesantă se face la materialele de construcție și mobilier. Erau clădite din lemn de molizi în forma celor din Svitseria (Elveția), după planurile aprobate de episcopul Mihail Pavel. Clădirile erau vopsite sau văruiate. Mobilierul era în întregime din lemn de brad.

Darea în folosință a liniei ferate Oradea -Ceica-Beiuș- Vașcău, a determinat creșterea numărului de vizitatori de la Stâna de Vale.

• În anul 1890 stațiunea dispunea de un spațiu de cazare de 60 de odăi.

• La Stâna de Vale se organizau „câteva petreceri și concerte” (1892)

• Tot în 1892, pentru o bună perioadă de timp, aici s-a stabilit omul de știință Iuliu Țăranu (Czaran) care a organizat și condus expediții științifice de punere în evidență a „potențialului peisagistic al locului”. Sunt marcate cu semne turistice, câteva poteci de munte.

• La Stâna de Vale se organizau și întâlniri politice ale Partidului Național Român (1893,1935). Tot aici s-a desfășurat o „excursiune” a participanților la „Adunarea Generală Astra în anul 1898.

• Septembrie 1899. Episcopul Mihail Pavel a efectuat o deplasare la Stâna de Vale și s-a arătat: „ încântat de frumusețea locului”, la care se adaugă „dorința fierbinte de a face acolo un stabiliment de baie cu cură climatică”

• În anul 1925 a demarat amenajarea unei grădini botanice sub directă conducere a prof. univ. Alexandru Borza (credincios Greco-catolic). Acesta a devenit punct de cercetare și aclimatizare a plantelor, precum și o zonă de interes turistic.

• În același context, amintim existența până în zilele noastre , a Liliacului Sălbatic (Daphne Mezereum)

• În anul 1935, s-au dat în folosință hotelurile „Excelsior”, „Belvedere”, „Mihail Pavel”.

• S-a inaugurat calea ferată îngustă Bulz-Remeți-Stâna de Vale, pe o distanță de 48 km (ultimii 20 de km fiind construiți în perioada 1932-1935). Toate acestea s-au făcut sub directă coordonare a episcopului gr.cat. Valeriu Traian Frentiu.

• În anul 1935, capacitatea de cazare în stațiune, se prezenta astfel: 70 de camere în hotelurile noi, și 35 de camere în vilele vechi. Unele au fost demolate între 1933-34

• Probabil, după această perioadă, s-a început construcția unei biserici mari, de tip catedrală, pe care anul de tristă amintire 1948, a găsit-o în stadiul de construcție în roșu (cărămidă netencuită)

Nu avem izvoare scrise (deocamdată) despre activitatea religioasă de la Stâna de Vale (exerciții spirituale, pelerinaje

etc.) Se știe totuși, că episcopii Bisericii Greco-Catolice vizitau destul de des stațiunea Stâna de Vale.

În perioada 1935, până în jurul anilor 1948-50, situația stațiunii a rămas neschimbată.

• Din păcate, după anul 1948, construcțiile se degradează treptat. După 1955, rămân doar hotelurile „Excelsior”, Vila Marian, Reședința, o vilă ocupată de MAI; clădirea clubului turistic Bihor (transformată în sediul poștei).

• În 1950 este dezactivată linia ferată Bulz -Stâna de Vale. Sub apăsarea ucigătoare a timpului și a vremurilor, dispare și hotelul „Excelsior”, dispariție ajutată (se spune!) și de existența unei ciuperci care distrugea iremediabil lemnul, materialul de bază a construcției

Sintagma folosită cu tristețe și regret de subsemnatul: „realizările trecutului, povara prezentului”, primește în zilele noastre o binemeritată corecție, readucând măreția timpurilor trecute prin construcția unui centru pastoral eparhial.

Dumnezeu să-i binecuvânteze pe cei care au inițiat proiectul, pe cei care veghează și trudesce la realizarea acestuia și pe toți cei care ne rugăm pentru această nouă înfăptuire a Eparhiei Greco-Catolice de Oradea.

Ip. Andrei ALEXA

Ioan Paul al II-lea - Papa Mileniului III

În fiecare an, pe data de **22 octombrie**, Biserica Catolică îl sărbătorește pe Sfântul Papă Ioan Paul al II-lea.

Copilăria și adolescența Papei Ioan Paul al II-lea

Sfântul Papă Ioan Paul al II-lea (Karol Józef Wojtyła), s-a născut pe data de 18 mai 1920, în orașul polonez Wadowice. Copilăria lui Wojtyła a coincis cu scurta perioadă de libertate pe care Polonia a avut-o între 1772 și 1989. În anul 1929, Mareșalul Józef Piłsudski înfrânge armata roșie, care dorea teritoriul polonez inclus în Uniunea Sovietică, însă în doar 10 ani Polonia este ocupată în urma invaziei naziste. Wojtyła a crescut cunoscând libertatea națiunii, dar a înțeles că libertatea poate să devină foarte vulnerabilă.

Karol, tatăl lui Wojtyła, a fost locotinent în armata Poloniei. Mama sa, Emilia Kaczorowska, a murit pe când avea doar 8 ani. Totodată, Wojtyła a avut și un frate, Edmund. Wojtyła putea fi descris ca un tânăr care se distra, dar care avea mereu o latură serioasă. A fost un tânăr devotat pentru învățătură, iubea sportul și în special să joace fotbal, însă a primit și o educație religioasă foarte serioasă.

După ce a absolvit școala, Wojtyła s-a mutat alături de tatăl său la Cracovia, unde a urmat Universitatea Jagiellonian. A fost nevoit să-și încheie studiile destul de brusc, din cauza invaziei naziste din 1 septembrie 1939. În următoarele luni, evreii și liderii culturali și politici, inclusiv profesori și preoți, au fost uciși sau deportați în lagărele de concentrare naziste, care considerau slavii o rasă inferioară.

Wojtyła și tatăl său au fugit împreună cu mii de oameni în est, dar s-au întors curând după ce au aflat veștile groaznice că Uniunea Sovietică a invadat Polonia. Întors la Cracovia, Wojtyła și-a continuat studiile în clandestinitate. Pentru a evita arestarea și deportarea, a fost nevoit să muncească într-o fabrică chimică deținută de naziști și pe care o considerau esențială pentru efortul de război.

În acești ani de ocupație, Wojtyła a început să scrie piese naționaliste și s-a alăturat Teatrului Rapsodic, un grup de rezistență subteran care urmărea să susțină cultura și moralul polonez prin lecturi ascunse de poezie și dramă. Prin Jan Tyranowski, un croitor, Wojtyła a fost introdus în învățăturile Sfântului Ioan al Crucii, un mistic carmelitan care susținea că răs-

cumpărarea poate fi obținută prin suferință și susținea o „spiritualitate a abandonului”. Acest exemplu oferit de Tyranowski l-a convins pe Wojtyła că Biserica chiar mai mult decât teatrul ar putea îmbunătăți lumea.

Părintele Wojtyła

În februarie 1941, Wojtyła s-a întors de la muncă și l-a descoperit pe tatăl său care murise. S-a rugat lângă trupul tatălui său toată noaptea. Până în toamna anului 1941, Wojtyła era decis să devină preot. Timp de 2 ani, în timp ce încă lucra la fabrica chimică, a urmat cursurile ilegale de seminar, care erau conduse de cardinalul arhiepiscop al Cracoviei, Adam Sapieha. Din anul 1944, Wojtyła și-a petrecut restul războiului în palatul arhiepiscopal deghizat în cleric. În această perioadă, Wojtyła a asistat la multe din ororile naziste, inclusiv la uciderea multor preoți,

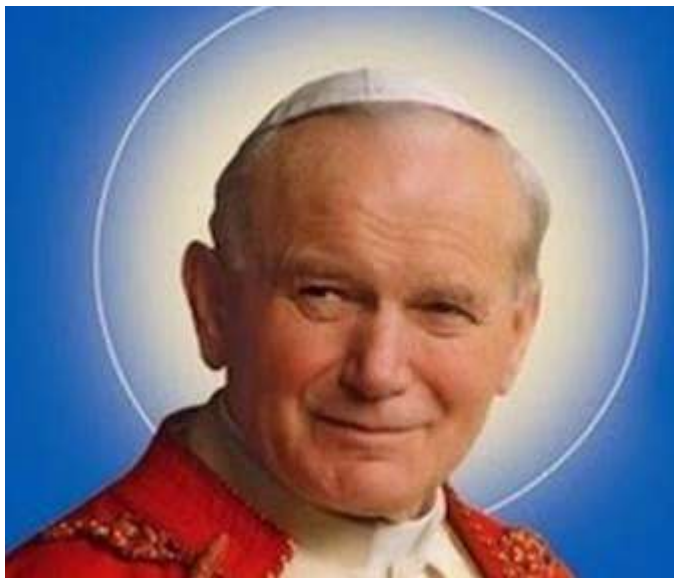
văzând adevărata semnificație a preoției.

În 1945, ocupația germană a fost înlocuită de ocupația sovietică. În noiembrie 1936, Wojtyła a fost hirotonit de către Sapieha. Părintele Wojtyła a ales să țină prima liturghie în capela din cripta Catedralei Wawel, în mijlocul sarcofagelor monarhilor și eroilor polonezi, inclusiv a celor care apăraseră libertatea națională și creștinătatea europeană. A început doi ani de studii la Roma, unde și-a terminat primul doctorat. A fost trimis în parohia Sf. Florian din Cracovia în 1949, unde a studiat, a scris și a ținut prelegeri despre filozofie și etică socială și sexuală. În deceniul următor, a absolvit un al doilea doctorat, a predat teologie și etică la Universitatea Jagiellonian și a fost numit profesor deplin la Universitatea Catolică din Lublin.

Tânărul preot a scris poezii, a publicat diferite compoziții în mod anonim. A devenit liderul spiritual și mentorul unui cerc de prieteni tineri alături de care mergea în excursii. Împreună celebrău Sfânta Liturghie în aer liber într-un moment în care închinarea neaprobă în afara lăcașurilor specifice era interzisă strict de regimul ateo-comunist. Experiențele acumulate cu prietenii l-au inspirat să scrie prima carte de non-ficțiune, „Iubire și responsabilitate” (1960).

Episcopii și chiar Papa Pius al XII-lea au fost impresionați de capacitatea lui Wojtyła de a păstori cu

(continuare în pag. 9)

atât dinamism tinerii, în ciuda restricțiilor comuniste. Astfel că, în anul 1958, Papa Pius al XII-lea l-a numit episcop auxiliar al Cracoviei. La Conciliul Vatican II (1962-1965), Wojtyła s-a remarcat atât de mult încât în decembrie 1963, Papa Paul al VI-lea l-a numit arhiepiscop de Cracovia.

De la Episcopul Wojtyła la Papa Ioan Paul al II-lea

În iunie 1967, Wojtyła a fost numit cardinal. În calitate de cardinal, el a lucrat îndeaproape cu puternicul cardinal primat al Poloniei, Stefan Wyszyński, arhiepiscop de Varșovia, care a declarat că creștinismul, nu comunismul, este adevăratul protector al săracilor și oprimaților. Wojtyła a încercat să obțină permisiunea de la autoritățile comuniste pentru construirea unei biserici în noua suburbie industrială a Cracoviei. A plantat o cruce pe câmpul unde trebuia să stea biserica și a sfidat regimul comunist. În cele din urmă, a reușit să obțină aprobare și a construit lăcașul în anul 1977.

În mod ironic, autoritățile l-au forțat pe Wojtyła să dezvolte un stil de vorbire în public care, în cele din urmă, se va întoarce împotriva lor. Autoritățile i-au interzis accesul la televizor și radio, fiind nevoit să călătorească neîncetat printre oameni și să comunice cu mulțimile adunate.

După moartea Papei Paul al VI-lea în august 1978, Colegiul Cardinalilor l-a ales pe cardinalul venețian Albino Luciani drept noul Suveran Pontif, care și-a ales numele de Ioan Paul I. Acesta a avut un pontificat de doar 33 de zile. Când cardinalii au intrat în al doilea conclav, lumea nu știa că Wojtyła a fost pe locul 2 ca număr de voturi în primul conclav. Wojtyła părea a fi tradițional în disciplina bisericii, dar avea privirea ațintită spre viitor, acceptând și promovând reformele Conciliului Vatican. Cardinalii au avut și încrederea că tinerețea sa îi va atrage pe tineri în Biserică. Alegerea lui Wojtyła la 16 octombrie 1979 l-a transformat în primul papă neitalian de la olandezul Adrian al VI-lea (1522-23).

A luat numele de Ioan Paul al II-lea, după predecesorul său, Ioan Paul I, spunând că îi onorează pe cei doi papi ai Conciliului Vatican II și a semnalat intenția de a continua reformele conciliului. În omilia sa de la instalare, din 22 octombrie 1979, a repetat cuvintele „Nu vă temeți!” – o frază biblică care anunță prezența lui Dumnezeu și a lui Isus Cristos și cerea curajul creștin.

Pontificatul

Ioan Paul al II-lea a fost, într-un sens real, un papă orientat global. Alegerea sa a coincis cu sosirea comunicațiilor audiovizuale instantanee, de rutină la nivel mondial, iar multe dintre eforturile sale majore au fost menite să ajusteze – deși nu să conteste – principiile esențiale ale catolicismului pentru o lume deschisă, interconectată, în care națiunile și religiile trebuie să

trăiască în contactul zilnic unul cu celălalt. Publicând meditații papale fără precedent despre alte credințe, el a demonstrat cum un catolic le poate aborda cu evlavie. El a sperat, de asemenea, să întărească catolicismul în multe culturi din întreaga lume prin canonizarea mult mai mulți sfinți – extrași dintr-un spectru geografic și ocupațional mai larg – decât a făcut oricare dintre predecesorii săi.

Pe tot parcursul pontificatului său, Ioan Paul a menținut pozițiile tradiționale ale bisericii cu privire la problemele de gen și sexuale, denunțând avortul, contracepția artificială, sexul premarital și, prin învățăturile Vaticanului, practicile homosexuale. El a respins continuu cererile ca preoților să li se permită să se căsătorească și a respins cererile călugărițelor catolice care doreau un rol mai mare în biserică. Și, deși a vorbit adesea pentru egalitatea deplină a femeilor în afara vocațiilor religioase, el a respins chiar și orice discuție despre hirotonirea femeilor ca preoți.

În timpul pontificatului său, papa Ioan Paul al II-lea a întreprins un mare număr de călătorii în diferite țări ale lumii. A pus mare preț pe dialogul ecumenic dintre diversele confesiuni ale religiei creștine și cu alte religii. S-a întâlnit în Marea Britanie cu regina Elisabeta a II-a Angliei, capul Bisericii Anglicane și a avut o întrevedere cu arhiepiscopul de Canterbury.

În zilele de 7, 8 și 9 mai 1999 s-a aflat în România, unde a avut contacte cu personalitățile locale ale Bisericii Ortodoxe. La Liturgia Pontificală celebrată în Catedrala Sf. Iosif din București l-a îmbrățișat pe cardinalul Alexandru Todea, aflat în scaunul cu roțile. În octombrie 2002 a avut loc caldă primire la Vatican a patriarhului Teoctist.

Trecerea în veșnicie

Începând cu anii 1990, Papa Ioan Paul al II-lea a fost din ce în ce mai încetinit de boala Parkinson și de o serie de operații. Cu toate acestea, el a menținut un program riguros, insistând că suferința sa vizibilă face parte din slujirea lui. Deși poate să fi luat în considerare posibilitatea demisiei, a rămas tăcut pe această temă (puțini papi demisionaseră, ultimul fiind Grigore al XII-lea în 1415). Chiar și la bătrânețe a continuat să atragă mulțimi enorme. După 2003, el a apărut în public numai când stătea așezat. Până la Paștele din anul 2005, în urma unei traheotomii, nu a putut să vorbească cu oamenii pe care i-a binecuvântat de la fereastra apartamentului său. A murit la reședința sa din Vatican, conform dorințelor sale. Înmemorarea sa din aprilie 2005 a atras la Roma milioane de pelerini, precum și un număr de foști și actuali lideri politici ai lumii. În ianuarie 2011, Vaticanul a recunoscut recuperarea unei călugărițe franceze de boala Parkinson drept un miracol săvârșit de Ioan Paul al II-lea. A fost beatificat la 1 mai și canonizat împreună cu Papa Ioan al XXIII-lea la 27 aprilie 2014.

Simpozionul internațional "Școala Ardeleană"

Episcopia Greco-Catolică de Oradea omagiază "Școala Ardeleană" printr-un simpozion care îi poartă numele, cu teme de interes pentru Biserică și pentru cercetarea teologică sau a științelor socio-umane. Simpozionul de anul acesta a fost dedicat împlinirii a **75 de ani** de la interzicerea Bisericii Greco-Catolice în România și s-a desfășurat în perioada, 12 - 14 octombrie a.c., la Seminarul Teologic Greco-Catolic „Sfinții Trei Ierarhi Vasile, Grigorie și Ioan” cu participarea în prezență fizică sau *online* a 45 de profesori și cercetători din Franța, Italia, România, Slovacia, Ucraina.

Tema simpozionului, ***Istoria și viitorul unei Biserici – reflecții la 75 de ani la intrarea în catacombe a Bisericii Române Unite***,

arată că reflecțiile sunt orientate mai degrabă spre viitor, căci „*istoria nu este doar trecut, istoria sunt faptele trecutului, filtrate de semnificațiile și convingerile pe care le avem în prezent și din care se țese viitorul și faptele pe care le va aduce.*” – a subliniat lect. univ. dr. Ionuț popescu, director al Departamentului de Teologie Greco-Catolică Oradea, la deschiderea festivă a Simpozionului desfășurată joi, 12 octombrie a.c., în "Aula Magna" a Seminarului Teologic.

„*Bine ați venit la Oradea!*” – le-a spus Preasfințitul Virgil, participanților la Simpozionul științific internațional desfășurat la Oradea sub egida "Școlii Ardelene", mulțumind în mod personal celor veniți din alte părți ale țării și din străinătate care au dat curs invitației.

„*Un an deosebit care ne aduce aminte ce se întâmpla în urmă cu 75 de ani, când Biserica Greco-Catolică a fost scoasă în afara legii, desființată practic. Ne este greu să ne punem în acel context, despre cum s-au petrecut efectiv evenimentele. Luna trecută, la Academia Română din București a fost adus un omagiu celor șapte Fericiți Episcopi Martiri Greco-Catolici Români, chiar în ziua în care în urmă cu 75 de ani, pe 27 septembrie 1948, s-a dat ordinul să fie desființată Biserica Română-Unită cu Roma, a spus PS Virgil Bercea.*

Părintele prof. Cristian Barta, decan al Facultății de Teologie Greco-Catolică a Universității „Babe Bolyai” din Cluj-Napoca, și-a exprimat onoarea de a vorbi în deschiderea acestui important eveniment academic și eclezial, împărtășind totodată bucuria de a fi împreună pentru a reflecta asupra istoriei și asupra viitorului Bisericii Române Unite cu Roma Greco-Catolică.

Adresând un gând de mulțumire tuturor colegilor și colegelor din departamentul Oradea, tuturor confracților din Seminarul Teologic și Preasfinției Sale

episcop Virgil Bercea, pr. Cristian Birta a subliniat la deschiderea festivă a Simpozionului internațional Școala Ardeleană 2023, că toate aceste întâlniri sunt o promisiune pentru viitorul Bisericii Greco-Catolice, care „aici la Oradea își păstrează prospețimea, în măsura în care reușește să cultive pasiunea pentru Adevăr, formează conștiințele sub aspect moral”, educația devenind atunci cea mai frumoasă aventură trăită vreodată: „de la latinescul «ad ventura» trăim în prezent, dar ne deschide viitorul. Ceea ce face fascinantă aventura pe care o trăim aici la Oradea este în primul rând comunitatea de aici, o comunitate credință și academică deopotrivă, care dă mărturia plină de speranță despre lucrarea Lui Dumnezeu. Mulțumim tuturor! Mult succes lucrărilor simpozionului!”

A urmat intervenția părintelui conf. univ. dr. Ovidiu Horea Pop, membru în consiliul Facultății de Teologie Greco-Catolică a UBB, fost director al departamentului orădean și profesor de Istorie a Bisericii, despre *Biserica Română Unită la șaptezeci și cinci de ani de la interzicere*, discuții în plen și lansarea a două cărți: *Preoții Eparhiei greco-catolice de Oradea și familiile lor*, vol. 2 (autor: Gabriel Florian Borzoș), prezentată de prof. univ. dr. Aurel Chiriac și *Valeriu Traian Frențiu în dosarele Securității* (autor: Sergiu Soica), prezentată de doamna Cristina Pușcaș, jurnalist și istoric.

Sesiunile științifice au continuat vineri, 13 octombrie a.c. și sâmbătă până la prânz, în cea de-a doua zi a "Școlii Ardelene" fiind lansate alte trei cărți: *Lucian Dîncă, Alexandria și Antiohia: două școli de teologie în creștinismul antic* (prezentată de Cristian Bălănean), *Călin Ioan Dușe, Imperiul roman și creștinismul în sec. I* (prezentată de Alexandru Buzalic) și *Cristian Bălănean, Țara Sfântă – o foarte scurtă introducere*.

Veghea de rugăciune pentru Sinod în Eparhia de Oradea

„Suntem în comuniune cu Sfântul Părinte care la această oră se roagă în Piața Sfântul Petru din Vatican împreună cu toți cei care participă la prima sesiune a celei de-a XVI-a Adunări Generale a Sinodului episcopilor din întreaga lume” – a spus PSS Virgil Bercea sâmbătă, 30 septembrie a.c., mulțumind preoților și credincioșilor din Eparhia de Oradea care au răspuns invitației Preasfinției Sale de a participa la Veghea de rugăciune pentru Sinod organizată de parohia greco-catolică Haieu-Băile „1 Mai” pentru a fi în comuniune cu Biserica Universală.

Veghea de rugăciune pentru Sinod a început cu celebrarea slujbei Vecerniei, de pr. Olimpiu Todorean, președinte Caritas Eparhial Oradea.

Un al doilea moment al Veghii de rugăciune pentru Sinod, a fost dedicat Sfintei Fecioare Maria, prin celebrarea devoțiunii bizantine a Paraclisului Maicii Domnului de pr. Gavril Bubo, protopop al Protopopiatului de Oradea.

A urmat Acatistul Fericitilor Episcopi Martiri, celebrat de pr. Mirel Demian din parohia „Fericitul Episcop Valeriu Traian Frețiu” din Oradea.

La rândul său pr. Ioan Fărcaș din Blaj, sosit la eveniment pentru a se uni în rugăciune cu întreaga Biserică a condus devoțiunea Căii Sfintei Cruci.

La jumătatea drumului de rugăciune și a parcurului sinodal, trăim „emoția unei biserici vii, care deși a fost prigonită, închisă, suprimată, iată a răsărit” – a spus pr. Ștefan Madarasi, administrator parohial al parohiei greco-catolice din Haieu-Băile „1 Mai” la Veghea de rugăciune pentru Sinod organizată aici.

Veghea a continuat cu devoțiunea Rozariului Spiritului Sfânt și Adorație Euharistică, până în ceas de noapte. Aceste două momente au fost conduse de credincioșii locului și enoriașa Diana Mocan.

La Veghea de rugăciune au participat și alți preoți din Oradea, împrejurimi și din Protopopiatul de Beiuș: pr. Roman Eduard din parohia greco-catolică Oșorhei, pr. Merca Alexandru din parohia greco-catolică Betfia, pr. Valentin Ilea, din Ioaniș, pr. Fiț Alexandru de la Liceul Greco-Catolic „Iuliu Maniu” Oradea, pr. Vasile Pâncotan, prim paroh al parohiei Haieu, diaconul Claudiu Boda, seminaristul Gheorghe Lazăr și membrii ai Reuniunii Mariane.

„Să ne rugăm ca Spiritul Sfânt să îi lumineze pe toți membrii Sinodului spre mai mare mărirea Lui Dumnezeu, pentru a da voce poporului. Biserica fără popor nu poate merge înainte, este un «a merge împreună», «a ne ruga împreună», «a sta împreună», formând Biserica!”

Pr. Ștefan MADARASI

Realegerea noului consiliu de conducere AGRU Eparhial

La Liceul Greco-Catolic „Iuliu Maniu” din Oradea s-a desfășurat în 27 septembrie a.c., prima întâlnire AGRU Eparhial Oradea, dintre cele două întâlniri propuse care au ca scop alegerea noului consiliu eparhial de conducere. La întâlnire a participat și PSS Virgil Bercea, episcop greco-catolic de Oradea, care a dorit să îi salute pe membrii AGRU, exprimându-și susținerea față de implicarea laicilor în viața Eparhiei de Oradea. Preasfinția sa a rostit rugăciunea de început și i-a sfătuit pe cei prezenți în legătură cu o eficientă abordare a activității asociației. În cadrul întâlnirii a fost ales ca președinte AGRU Eparhial Oradea domnul Alin Bădiceanu, cu majoritate de voturi.

„Ca Biserică locală avem repere extraordinare, care nu trebuie să rămână doar momente de comemorare, ci să ne dea forța și exemplul să mergem înainte. Cred că AGRU Eparhial Oradea a avut și are un cuvânt de spus. Dacă reușim cu adevărat să ne reformulăm, să determinăm un scop bine stabilit, să existe un lider în jurul căruia să se grupeze membrii, iar tot ceea ce se face să fie realizat în mod constant, suntem pe drumul cel bun!” – a subliniat PS Virgil Bercea.

Ordinea de zi a a întâlnirii a inclus o scurtă meditație, discuții preliminare, propuneri în vederea stabilirii programului activităților viitoare și demararea procesului de alegere a unui nou consiliu eparhial de conducere. Au fost prezenți membrii din asociație, din precedentă conducere AGRU Eparhial, simpatizanți AGRU, reprezentanți din Protopopiatele Episcopiei Greco-Catolice de Oradea și Biroul Pastoral EGCO, pr. Anton Cioba, rector al Seminarului Teologic Greco-Catolic „Sfântii Trei Ierarhi” din Oradea, care a condus această întâlnire parțială împreună cu domnul Valeriu Domuța, președinte AGRU Eparhial în precedentul mandat.

Laicii Bisericii noastre sunt valoroși, căci ei pot ajuta semnificativ preoții și episcopii.

Vă rugăm să vă implicați și să ne ajutăm unii pe alții, arătând că ne pasă de Biserica lui Cristos, de Biserica martirilor, de Biserică noastră. Veniți cu sugestii și idei creative, cu elanul și experiența proprie, punând în lucrare talanții primiți.

Laura OLOGU

Alin CREȚU

Învingând tastatura. Revenirea la esența scrisului de mână

În era digitală în care suntem mereu înconjurați de tastaturi și ecrane tactile, scrisul de mână pare să fi căzut în uitare. Cu toate acestea, este o abilitate veche de secole de o importanță profundă care oferă beneficii remarcabile pentru dezvoltarea noastră personală și cognitivă, respectiv a culturii umane.

Scrisul de mână este mult mai mult decât un simplu mod de a transmite informații. De-a lungul timpului, fiecare civilizație și-a dezvoltat propriile stiluri și tipuri de scris de mână, transformând acest act într-o formă de artă și expresie personală. De la hieroglifele egiptene la frumusețea caligrafiei chineze, el reflectă diversitatea și creativitatea umană.

Scrisul de mână nu este doar un mijloc de comunicare; este o formă de exprimare a identității noastre. Fiecare persoană are un stil de scris unic, cu semne distinctive și trăsături care îi reflectă personalitatea și experiența. Este modalitatea de a lăsa o amprentă personală asupra cuvintelor noastre, ceea ce poate fi o experiență profundă și intimă.

Specialiștii susțin că această modalitate de transmitere a cunoștințelor oferă o serie de beneficii semnificative. Actul fizic de a scrie implică mișcări fine ale mâinilor și coordonarea ochi-mână, ceea ce stimulează și dezvoltă funcțiile cerebrale. De asemenea, scrisul de mână necesită mai multă atenție și concentrare decât tastarea la un computer, ceea ce poate îmbunătăți memoria și capacitatea de a învăța. Prin intermediul acestui mod de a scrie, putem crea o conexiune profundă între gândire și mișcare, ceea ce poate stimula creativitatea și claritatea mentală.

Într-o lume saturată de dispozitive digitale și notificări permanente, scrisul de mână oferă o oportunitate prețioasă de a ne deconecta și a experimenta

liniștea, de a crea oază de liniște într-o lume zgomoasă. Atunci când optăm pentru această modalitate, ne eliberăm de distragerile digitale și de stresul electronic. Pauză digitală ne permite să ne reconectăm cu noi înșine și cu mediul înconjurător, oferindu-ne o senzație de bine-meritată de relaxare și reflecție. Când utilizăm stiloul sau pixul pe o foaie de hârtie, ieșim din zona rețelelor sociale, pășind într-un spațiu al creativității liber de notificări sau de e-mail-uri. Gândurile se asociază liber, fluxul creativ firesc ducând la idei noi și la soluții pentru problemele complicate. De asemenea, este important de menționat că acest scris oferă o experiență senzorială unică. Atunci când unealta folosită modelează literele pe hârtie, mâna noastră percepe senzații tactile. Această conexiune fizică între gândire și mișcare ajută creierul să formeze și să asimileze mai eficient tipare de învățare, să proceseze și să asimileze noțiunile noi. Această conexiune dintre scrisul de mână și învățare a fost demonstrată în cercetare. Studiile arată că elevii care iau notițe în scris de mână au tendința de a înțelege și a reține informațiile mai bine decât cei care folosesc dispozitive electronice. Acest lucru se datorează faptului că scrisul de mână implică o prelucrare mai profundă a informațiilor și contribuie la dezvoltarea memoriei pe termen lung.

Această artă și știință a exprimării personale merită să fie păstrată și să fie integrate în viața noastră modernă, oferindu-ne un sentiment de identitate și conexiune cu trecutul uman și cu lumea din jurul nostru. Într-o lume în care viteza și eficiența domină, scrisul de mână ne amintește de importanța conexiunii noastre cu sine și de beneficiile pe care le aduce acest proces tradițional, dar remarcabil.

A trecut la cele veșnice episcopul grec Dīmītrios Salachas

Luni, 16 octombrie a.c., s-a întors la cele veșnice Preasfinția Sa Dīmītrios Salachas, episcop greco-catolic grec, apropiat al Eparhiei Greco-Catolice de Oradea și al Bisericii Române-Unită cu Roma, Greco-Catolică.

Născut la Atena, pe 7 iunie 1939, monseniorul Salachas și-a început pregătirea și slujirea preoțească intrând în Seminarul minor al Părinților Asumpționiști și apoi Seminarul Exarhatului Apostolic al Greciei.

La 14 noiembrie 2014, Facultatea de Drept Canonic Oriental a Institutului Pontifical Oriental din Roma i-a conferit titlul de doctor honoris causa pentru toate contribuțiile științifice în domeniul Dreptului Canonic Oriental.

Preasfinția Sa episcop Virgil Bercea, împreună cu preoții și credincioșii Eparhiei de Oradea, se roagă pentru sufletul bunului prieten episcop Salachas.

În veci pomenirea lui!

Deschiderea anului pastoral, 2023-2024

„De câțiva ani organizăm această sărbătoare a noastră, a fiecăruia dintre noi cei din Eparhia Greco-Catolică de Oradea – preoți, călugări, călugărițe, credincioși, credincioase, elevi, tineri, asociații – pentru a fi cu toții împreună, aici, în Catedrala „Sf. Nicolae” din Oradea, mama tuturor bisericilor din Eparhie”, a spus PSS Virgil Bercea, păstorul Eparhiei de Oradea, cu prilejul deschiderii anului pastoral, 2023-2024, care a avut loc sâmbătă, 14 octombrie 2023. Tema noului an pastoral în Eparhia de Oradea este „Pentru o Biserică sinodală: comuniune, participare și misiune”, trei aspecte fundamentale care călăuzesc eforturile întregii Biserici Universale prin participarea la Adunarea Generală a Sinodului Episcopilor (2021-2024) și eforturile noastre de a trăi și a mărturisi Evanghelia în lumea de astăzi.

După Sfânta Liturghie arhierască, celebrată în Catedrala „Sfântul Nicolae” din Oradea de PS Virgil Bercea împreună cu toți preoții participanți din Eparhia de Oradea, animată de Corul Seminarului Teologic coordonat de maestrul Radu Mureșan, evenimentul a continuat în curtea Liceului Greco-Catolic „Iuliu-Maniu” din Oradea. Aici au fost prezentate activitățile Biroului Pastoral al Episcopiei Greco-Catolice de Oradea cu tinerii și copii din anul pastoral recent încheiat. În mod creativ, prin panouri foto și materiale multimediale, au fost prezentate câteva activități, începând cu ZMT de la Lisabona – despre care au vorbit tinerii participanți, *Pelerinajul de la Sighet* organizat anual de pr. Gui Florian, *Campusul Ecumenic* de la Loreto, organizat de pr.

ii, organizată de Liceul Greco-Catolic Oradea, prin implicarea cadrelor didactice, a preoților și animatorilor, prezentată de pr. Traian Dobrăță, *Jocurile de vară Grest* desfășurate la Sântandrei, prezentate de pr. protopop de Oradea Gavril Bubo și pr. Romulus Avram, precum și activitățile desfășurate la Liceul „Don Orione” din Oradea, prezentate de pr. Gabriel Ciobotariu, responsabil cu pastorația tinerilor și copiilor. În cadrul aceluiași eveniment, a avut loc un moment de întâlnire a Biroului Pastoral EGCO cu preoții și responsabili tuturor asociațiilor din Eparhia de Oradea, în cadrul căruia a fost distribuită broșura cu toate activitățile pastorale programate în Eparhia Greco-Catolică de Oradea în anul pastoral 2023-2024. La final toți participanții s-au bucurat de o agapă, pregătită de *Trattoria Seminariei*.

Mihaela CABA-MADARASI

Deschiderea anului universitar 2023-2024

„Vă doresc să aveți foarte multă încredere în ceea ce profesorii vă spun și să nu uitați niciodată de rugăciune. Profesorii să dăruiască ceea ce au ei mai bun, iar dumneavoastră să încercați să deveniți întru Ființă. Dacă reușim să facem aceasta, cu adevărat reușim să pășim pe urmele Domnului, însoțiți de Maica Sfântă!”, a spus Preasfinția Sa Virgil Bercea, episcop greco-catolic de Oradea, luni, 2 octombrie a.c., în cadrul festivității de deschidere a noului an academic, 2023-2024, al Departamentului de Teologie Greco-Catolică din Oradea. La 25 de ani de existență, acest departament al Universității Babeș Bolyai din Cluj, marchează totodată un an jubiliar. Festivitatea de deschidere a noului an universitar a cuprins o slujbă de Tedeum, săvârșită de episcopul greco-catolic de Oradea, împreună cu pr. Anton Cioba, rector al Seminarului Teologic Greco-Catolic „Sf. Trei Ierarhi” din Oradea și pr. prof. Buzalic Alexandru. Răspunsurile celebrării au fost date de Corul Seminarului Greco-Catolic din Oradea, condus de maestrul prof. Radu Mureșan. În cadrul Tedeumului au primit binecuvântarea episcopului toți studenții nou veniți la facultate, profesorii, formatorii și persoanele care i-au însoțit pe

studenți la început de drum.

„Începem un nou an universitar, un an jubiliar” – a spus directorul Departamentului, lector univ. dr. Ionuț Popescu, explicând că 2023-2024 este un an jubiliar pentru această instituție „deoarece este al XXV-lea an de la înființarea Departamentului de Teologie Greco-Catolică din Oradea al UBB. În 1998-1999, fostul Institut Teologic de grad universitar s-a integrat în Universitatea Babeș-Bolyai ca departament al Facultății de Teologie Greco-Catolică”.

Mihaela CABA-MADARASI

”Călătorie în jurul lumii”

Sâmbătă, 7 octombrie 2023, în biserica „Sfânta Treime” din Oradea, marianiști din întreaga Eparhie greco-catolică de Oradea s-au bucurat de darul rugăciunii împreună.

În acest an, am avut șansa ca 7 octombrie să cuprindă o dublă devoțiune dedicată Mamei noastre Ce-rești: *Prima sâmbătă din lună*, când cinstim Inima Neprihănită a Mariei și, prin spovadă, împărtășanie, meditație și rugăciune, oferim reparație pentru toate ofen-sele și blasfemiile aduse Mariei, Mama lui Dumnezeu și Inimii Ei Neprihănite și sărbătoarea liturgică a Prea-sfintei Fecioare Maria, Regina Rozariului. Așadar, ni s-a oferit prilejul să organizăm noi, copiii și „garda Ei de onoare”, ceva deosebit. Nu singular, adică fiecare grup de Reuniune Mariană acasă, în propria parohie, ci toți împreună, marianiști din întreaga Eparhie de Oradea: o după-amiază de **Adorație a Preasfântului Sacrament** prin meditație, rugăciunea Rozariului de Bucurie, cuvinte de învățătură, cântece, schimb de idei și agapă.

Am avut bucuria să petrecem împreună clipe de har și binecuvântare numeroși membri ai Reuniunilor Mariane din: **Șimleu Silvaniei** conduși de doamna președintă Florica Pop, **Beiuș** însoțiți de Pr. spiritual Zima Zorel și doamna președintă Aneta Sabou, **Ștei** cu pr. spiritual Emil Ghiurcă și doamna președintă Liliana Țig, **Sântandrei** însoțiți de pr. Ionuț Oprea și doamna președintă Mariana Ștef, **Marghita** și cele trei Reuniuni Mariane din Oradea: „Neprihănită Zămislire” de la **Catedrala „Sfântul Nicolae”**, „Bunavestire” – **Sanc-**

tuarul Eparhial ”Maica Domnului” și „Regina Păcii” din parohia Sfânta Treime. Cu toții am beneficiat de caldă primire a gazdelor: pr. paroh Marius Obreja și doamna preoteasă, marianista Dorina Obreja, pr. spiri-tual eparhial Traian Dobrată, și nu în ultimul rând, de doamna președintă eparhială Maria-Mirela Filimon.

Moment de caldă și împărtășită bucurie a fost prezența Preasfințitului Virgil Bercea, Păstorul Eparhiei de Oradea, care ne-a adus un oaspete deosebit, pe mon-seniorul Tuomo T. Vimpari de la Nunțiatura Apostolică din București. Preasfințitul Virgil, „cel dintâi dintre ma-rianiști”, ne-a dăruit binecuvântarea Sa și ne-a adresat cuvinte de încurajare, de susținere, apreciere și iubire pă-rintească. Împreună cu oaspetele Preasfinției Sale ne-au arătat prin zâmbet cald și vorbe părintești că nu suntem singuri în misiunea noastră desfășurată în Biserică.

Maria-Mirela FILIMON
Președintă eparhială a Reuniunii Mariane

Ziua Internațională a Persoanelor Vârstnice la ”Casa Frențiu”

Direcția de Asistență Socială Oradea împreună cu Primăria Municipiului Oradea și Caritas Eparhial Oradea, al Episcopiei Greco-Catolice de Oradea, i-au sărbătorit vineri, 29 septembrie a.c., pe seniorii orașului nostru, cu prilejul Zilei Internaționale a Persoanelor Vârstnice, instituită în 1991 de Organizația Națiunilor Unite pentru a fi marcată anual pe 1 octombrie.

În „Casa Frențiu”, centrul rezidențial pentru vârstnici al Caritas Eparhial Oradea, peste 100 de per-soane, rezidenți și persoane în etate din Centrele Soci-ale Multifuncționale ale cartierelor orașului au fost în-tâmpinate cu o floare, o felicitare și cu brațele deschise pentru a se bucura împreună de o sărbătoare menită să le arate prețuirea celor din jur, recunoștința generațiilor care îi succedă și importanța pe care o au pentru soci-etate. Ocazia a fost, ca în fiecare an, prilej de bucurie pentru toți bunicii care au luat prânzul ca într-o familie, s-au bucurat de momente artistice și multă voie-bună, alături de oameni minunați care le-au adus aminte cât sunt de valoroși.

La eveniment au luat parte doamna **Antonia Nica**, viceprimar al orașului Oradea, doamna **Anca Grama**, director al Direcției de Asistență Socială Ora-

dea (DASO), doamna senator **Arina Moș**, sosită spe-cial de la București pentru acest eveniment de care e legată sufletește, și **pr. Olimpiu Todorean**, președinte Caritas Eparhial Oradea.

„Înțelepciunea și generozitatea oamenilor de-
vin tot mai vizibile odată cu înaintarea în vârstă”,
scria pe felicitarea confecționată de beneficiarii din
Centrele Multifuncționale din cartiere pentru bunicii
prezenți la eveniment, pentru a le ura cu prilejul Zilei
Internaționale a Persoanelor Vârstnice „multă sănătate,
prețuire și o viață cât mai îndelungată, plină de fericire!”. Ceea ce le dorim și noi!

Mihaela CABA-MADARASI

Vizita ambasadorului SUA în România, la CICRO

Luni, 25 septembrie a.c., Excelența Sa Kathleen Kavalec, ambasador al Statelor Unite ale Americii în România, a vizitat Centrul de Consiliere și Informare pentru Refugiați Oradea (CICRO), din cadrul Caritas Eparhial Oradea. Excelența Sa a dorit să cunoască activitățile dedicate familiilor și copiilor refugiați ucraineni din acest Centru și să stea de vorbă cu personalul ucrainean care își desfășoară aici misiunea, zi de zi, în folosul semenilor nevoiți să plece din Ucraina datorită războiului aflat în desfășurare.

„Din perspectiva Guvernului Statelor Unite ale Americii, știți care este viziunea noastră noi continuăm să sprijinim Ucraina cât va fi nevoie: nimic pentru Ucraina, fără Ucraina. Apreciem foarte mult suportul pe care România îl oferă refugiaților, prin Guvern, dar și organizații de solidaritate sau voluntari precum CICRO. În ciuda dificultăților, continuați să faceți lucruri minunate în sprijinul semenilor și este extraordinar că ați reuși să le rămâneți mereu aproape. Este minunat să văd cum Caritas Eparhial Oradea a fost de la început implicată în primirea refugiaților și este încă un sprijin pentru ucrainenii nevoiți să plece din țara lor. Mulțumesc pentru că ne-ați primit și pentru tot ceea ce faceți!”, a spus ambasadorul Kathleen Kavalec.

Primită de președintele asociației Caritas Eparhial Oradea, pr. Olimpiu Todorean, ambasadorului SUA în România i-a fost prezentată activitatea dedicată refugiaților ucraineni și provocările actuale cu care se confruntă CICRO. Din luna iunie 2022, când a fost deschis acest Centru cu scopul de a veni în întâmpinarea numeroaselor familii ucrainene ajunse în Eparhia de Oradea, au beneficiat până în prezent **780** de per-

soane rezultate din **157 de familii** înscrise, au avut acces la școală aproximativ **100 de copii** ucraineni, **206 persoane** au fost înscrise la medicul de familie și **45 de refugiați** din Ucraina au fost angajați în Oradea. De asemenea, **15 persoane** lucrează pe cont propriu, iar alte **15 persoane** lucrează online în Ucraina.

„Vă mulțumesc pentru că mi-ați împărtășit activitatea voastră, vă mulțumesc pentru tot ce ați făcut și continuați să faceți – a spus Excelența Sa Kathleen Kavalec, mărturisind că – este foarte inspirator și încurajator tot ajutorul pe care îl oferiți în comunitate. Eu am trăit în Ucraina doi ani de zile, între 1999-2001, am încă acolo prieteni și este foarte trist să vedem tot ceea ce se întâmplă acolo: este oribil, terifiant, îmi pare rău pentru tot ce trăiesc oamenii în Ucraina, mulți fiind nevoiți să plece. Sunt bucuroasă că România este deschisă în a-i primi și a le oferi suport. Suportul refugiaților este cea mai bună soluție în acest moment”.

Mihaela CABA-MADARASI

Hramul parohiei Beznea

Duminică, 1 octombrie 2023, Parohia Greco-Catolică din Beznea s-a îmbrăcat din nou în haine de sărbătoare și a marcat hramul bisericii închinată Sf. Tereza a Pruncului Isus, pentru a cincea oară consecutiv în mod festiv. În acest an, sărbătoarea a fost una specială, împlinindu-se 150 de ani de la nașterea Sfintei Tereza de Lisieux (Sfânta Tereza a Pruncului Isus).

S-au aflat lângă noi, părintele protopop de Oradea Bubo Gavril, părintele Chețe Cornel din parohia Borod, preoții Butnaru Anton și Flore Marius, aparținând Protopopiatului de Beiuș, oficialitățile locale ale comunei Bratca și mulți invitați.

Ne-a predicat părintele protopop despre iubire și iertare, a aproapelui nostru și mai ales a celor pe care îi considerăm dușmani.

La finalul Sfintei Liturghii părintele Gabriel Beita a spus câteva cuvinte despre viața Sfintei Tereza de Lisieux care, deși a murit la vârsta tinereții, la numai 24 de ani, l-a iubit pe Dumnezeu din toată inima ei, ultimele sale cuvinte fiind: ISUSE, TE IUBESC!

Acest eveniment s-a încheiat cu o agapă frățească cu bucate tradiționale la care a participat toată comunitatea împreună cu invitații.

Dumnezeu să binecuvânteze bunăvoința și dăruirea tuturor celor care s-au implicat în desfășurarea acestei mari sărbători a comunității greco-catolice din Beznea!

Ioana Măriuca BEITA

Pr. Cristian F. SABĂU

PERSOANE, FAPTE, VIEȚI MEMORABILE ÎN ISTORIA BISERICII GRECO-CATOLICE

Domnul Doctor Bălaș Eugen

În ianuarie 2004, am vizitat familia Bălaș de la Oradea, alcătuită din doctorul Eugen și profesoara de pioasă memorie Otilia (1930-2022), familie întemeiată în 1954. Domnul Eugen s-a născut în 28/10/1926 la Oarba de Mureș, a absolvit Liceul „Sfântul Vasile” din Blaj și Facultatea de Medicină din Cluj. A fost repartizat în jud. Bihor în 1954 și a lucrat ca medic specialist dermatolog în Oradea începând din 1956. Vorba-i blândă dovedește un caracter hotărât, iar înfățișarea și ceea ce spune arată multă înțelepciune dobândită prin reflecție, întâlnirea multor oameni, precum și școala anilor și a vieții. A trecut la Domnul în 26/8/2022. Interviuul luat d-nei Otilia Bălaș a fost publicat ca Supliment al acestei reviste, în mai 2022.

O tinerețe vegheată de Biserica Greco-Catolică

Pr. Cristian Sabău (Pr. C. S.): Discutăm cu domnul doctor Eugen Bălaș, care a prins și trăit din plin anul fatal 1948. Ce făceați și ce vârstă aveăți atunci?

Eugen Bălaș (E. B.): Eram în clasa a VII-a de liceu (echivalentă acum cu cls. a XI-a), la „Liceul Sf. Vasile” din Blaj.

Pr. C. S.: Tatăl Dvs. cu ce se ocupa?

E.B.: Tatăl meu era preot greco-catolic. Când a început persecuția, era deja pensionar.

Port recunoștință Blajului. Am fost unsprezece frați. Dacă nu primeam ajutor de acolo, vă închipuiți că părinții nu rezistau. Ajutor în ce sens: tata nu ridica salariul, trăiam numai din agricultură. Salarul se reținea la Administrația Centrală Capitulară, și de acolo mergea pe la licee, pe la internate, întrucât din familie eram la Blaj trei băieți și o fată, în același timp. Eram de plătit taxe de internat, taxe de școală (de liceu). Atâta era salariul, atâta plăteam noi! Periodic, venea de la Secretariat profesorul Manciuș cu o listă că dacă până în data de cutare nu se plătea, urma să eliminarea din școală. Eu aveam avantajul și eram scutit de emoțiile acestea. Mă bucuram că beneficiam de un internat, de o școală pe care să o frecventez...

Comunismul își arată colții

Odată cu instaurarea regimului comunist, se prezentau probleme în rândul întregii populații. Mergeai la cursuri și observai... cutare nu vine. „Ce-i cu el?” „A fost arestat”. Sau, precum i s-a întâmplat lui Viorel, fraatele soției: stătea la Căminul „Avram Iancu”, în cameră cu un grec. Aceasta locuia la Galați și a ajuns profesor universitar la Facultatea de Medicină din Pireu. Spunea bancuri la adresa regimului. Pentru faptul că nu l-a reclamat că spunea glume politice, l-au arestat pe Viorel, fratele soției, mele.

Când l-au luat de acasă, nu știa nimeni unde-

l duceau și ce face... Nu știau de el. Și acum avem o scrisoare prin care cineva anunța fără să semneze: bă-

iatul Dvs. este la Securitate în Cluj. Trebuie să fi fost unul ce a fost eliberat. „Carte poștală: Domnului Soran, comuna Liebling, jud. Timiș, Republica Populară Română. Expeditor de pe adresa Penitenciarului Cluj, 11.10.1949. Domnule Soran, țin să vă anunț că fiul Dvs., Viorel, a fost mutat la Penitenciarul Tribunalului din Cluj. Dacă voiți să-i trimiteți lunar 6 kg alimente, numai prin poștă.

Scrisoare nu se poate. De preferat să-i trimiteți slănină, pâine uscată, nuci curățite, brânză – mai puțin, prăjitură uscată, o ½ kg zahăr, iar dacă fumează, țigări. În speranța că totul va fi bine, la revedere. Un prieten al lui Viorel”.

Otilia Bălaș: Niciodată n-am știut cine a scris...

E.B.: A luat la bătaie... Ne povestea că, odată, așa l-au bătut, încât a leșinat. Zicea că i-au ordonat să meargă la el în celulă, dar nu se mai putea ridica de jos. Se afla pe acolo un subofițer tare inimos, l-a luat pe brațe și l-a dus până în cameră la el.

Când eram în anul VI era așa de tensionată situația în Cluj, încât am terminat facultatea și numai câțiva au îndrăznit să se prezinte la examenul de stat. Toți am plecat acasă, pentru că se făceau arestări, iar când intrai pe mâna lor, te băteau de te făceau praf.

Vă povestesc o situație. Un coleg de-al nostru care era șef de promoție, Marian Stanciu, a fost felicitat la examenul de ginecologie de conferențiarul Rusu, profesor examinator, pentru felul în care a răspuns la întrebări. Deci i-a dat nota 10. La sfârșit, când s-a afișat rezultatul examenelor la Decanat, era trecut că Marian Stanciu a căzut examenul de ginecologie cu nota 3. Dacă cineva pica un examen cu 3, indiferent dacă ar fi luat toate celelalte cu 10, nu mai conta... Deci aceasta era atmosfera și în Facultate.

(continuare în pag. 17)

(urmare din pag. 16)

Începe prigoana Bisericii

Pr. C. S.: Când s-a apropiat arestarea preoților și a episcopilor greco-catolici, care era atmosfera și cum resimțeai?

E.B.: De obicei, noi nu prea le știam. Lumii îi era teamă să vorbească, pentru că dacă vorbeai, te aresta. Se făceau razii prin Cluj. De exemplu, se posta la capătul unei străzi un grup de milițieni și securiști în civil, care-i legitimau pe toți cei care treceau pe acolo. Cei pe care aveau ei ne-caz ori îi aveau în urmărire erau duși la Securitate.

Inițial au început șicanele cu preoții de la sate, pe la primării li se puneau impozite. Se întâmpla că un preot, după ce plătea, i se recalcula, i se mai adăuga și i se cerea un nou impozit, tot pe agricultură: în general preoții aveau ecleezii și treburi din acestea. Dacă părintele nu plătea, îl arestau. Chestiunea arestărilor a fost foarte păcătoasă: se arestau preoții și erau bătuți. Nu li se comunica motivul arestării, nu li se dădea un mandat de arestare ori o condamnare. Nimic!

Pr. C. S.: Unde vă găseați în 1948?

E. B.: Eram deja student la Cluj.

Pr.C.S.: Totuși, cum ați ajuns la cunoștința faptului că, la un moment dat, clerul greco-catolic începea să fie arestat?

E. B.: Așa, din vorbă-n vorbă, de la om la om. Spre exemplu, se întâlnea tata la Iernut cu un preot și atunci comunicau, iar tata mai afla ce se întâmplă. Sau mai venea la noi părintele Guțiu (devenit mai apoi episcop, n. r.) și stătea cu tata de vorbă. Dar el era îmbrăcat în civil. Preot tinerel. Noi nici nu știam, pentru că tata nu prea ne spunea, căci îi era teamă să nu divulgăm. Aveam pus undeva lângă poartă un trunchi de copac: stăteau acolo de vorbă. Ce vorbeau, nu știu! Tata nu ne spunea decât lucruri generice...

Tatăl preot are probleme din partea regimului

Pr. C. S.: Tatăl Dvs. a avut repercusiuni odată cu începutul persecuției?

E.B.: Tata s-a retras într-un cătun al satului și oarecum era ferit acolo de contactul cu problemele politice care se dezbăteau de regulă la primărie.

La un moment dat, m-am dus acasă și am găsit mare zarvă, pentru că îl arestaseră pe tata. Eu aveam două surori: una urma să intre studentă, iar cealaltă era învățătoare în sat. Mi-au povestit cum l-au arestat pe tata. Noaptea, pe la 11, au venit doi securiști, care au

început să dea cu bocancii în ușă. Tata a întrebat: „Cine-i? Cine-i?” I-au răspuns: „Om bun!” Dar casa avea două intrări; era o casă încă neterminată. Pe partea cealaltă spărseseră deja ușa cu patul armei: se vede încă și acum urma armei care s-a imprimat în lemn. A încercat să-i dea lui tata un bocanc; nu l-a lovit, a nimerit lângă picior. „De ce n-ai deschis?” „Păi, dom'le, cum să deschid noaptea, la ora asta, aici, aproape în câmp?” Era un cătun mic. „Ți-am spus că-i om bun!” „Păi un om bun nu vine așa în casă la lume!” Până dimineața pe la 3, au tot făcut percheziție: au scormonit tot, tot, tot. Dar tata știa de treburile acestea și ce căutau ei...

Apoi i-au spus: „Acum vii cu noi! Ia-ți o pătură. Da' hai mai repede!” La care tata: „Nu, eu sunt om bătrân!” Avea șaptezeci și nu știu câți de ani. „Fiind om bătrân, nu pot așa

repede”. În fine, când au ajuns la camion, unul dintre securiști a zis: „Sus!”, adică să urce tata în camion. În acel moment, cineva, de sub o prelată, a crezut că i se adresează, s-a ridicat, dar milițianul i-a zis: „Nu tu! Tu stai jos”. Tata l-a recunoscut: era părintele Circa din Ogra, preot în satul vecin, care avea vreo opt copii, care a murit mai apoi la Aiud. Succesiv, în presă, s-a scris despre el, mai ales în revistele de la Blaj.

Casa noastră era în partea dreaptă a Mureșului, iar peste râu exista doar un pod plutitor. Camionul cu care au venit nu prea putea trece peste pod, căci era foarte mare.

L-au ținut la Securitate câteva zile. S-au purtat frumos cu el. Tata le-a spus: „Vă rog să înțelegeți, eu sunt om bătrân. Am trăit o viață întreagă în credința aceasta: nu puteți să îmi pretindeți să o schimb! Și dacă v-aș spune că da, v-aș minți. Credința e parte din felul meu de-a fi!” După ce l-au lăsat în celulă, au trimis iarăși după el. „Spuneți ce vă doriți. Ziceți dacă vă doriți ceva!” „Mi-e dor să mănânc o ceapă”. Și i-au trimis la cameră o ceapă. După câteva zile, i-au dat drumul cu condiția: „Să nu faceți Liturghii pentru popor!” Nici n-avea unde, pentru că locuia destul de izolat, la marginea unui cătun cu abia câteva case. Dar surorile mele erau foarte speriate că l-au luat așa noaptea. La început s-au gândit că erau ceva hoți... Într-adevăr, tata n-a mai făcut Liturghii publice, ci numai în casă, dar nu pentru popor.

Au început presiunile cu pământul, și a fost su-pravegheat tot timpul. Și atunci i s-a spus: „Noi am tot văzut niște oameni în jurul casei Dvs. Stăteau mai la distanță. Își tot făceau semne... Vedeți ce se întâmplă!” Asta a fost deja în 1952.

(va urma)

Adunarea Generală a Conferinței Române a Superioarelor Majore din România

Cea de-a XXXIII-a adunare generală a Conferinței Române a Superioarelor Majore (CRSM) s-a desfășurat în perioada 18-20 octombrie a.c., la Oradea, cu tema „TIMPUL în viața consacrată”. A fost totodată cea de-a XI-a întâlnire comună a Conferinței Române a Superioarelor Majore și Conferința Superiorilor Majori și ai Societăților de Viață Apostolică din România (CSMR).

Întâlnirea s-a deschis miercuri după-amiaza, cu Sfânta Liturghie arhierescă celebrată în Bazilica „Ridicarea la Cer a Fecioarei Maria”, celebrată de PSS Böcskei László, episcop romano-catolic de Oradea, urmată de o primă sesiune de prezentare a temelor abordate și de cunoaștere a participanților.

În a doua zi, joi, în sala de conferințe a Palatului Episcopal Romano-Catolic, Sr. Pina Riccieri (FSP) a susținut de la ora 09.00 o conferință și un atelier. De asemenea, de la ora 15.00, în aceeași locație, Sr. Pina Riccieri (FSP) a susținut o conferință, urmată de o sesiune practică a tuturor participanților.

De la ora 18.00, la Sanctuarul Eparhial „Maica Domnului” din Oradea, toți membrii Conferinței Superiorilor Majori ai Institutelor Călugărești și a Societăților de Viață Apostolică din România au participat la Sfânta Liturghie arhierescă celebrată de PSS

Ioan Bot, episcop greco-catolic al Eparhiei de Lugoj. Ziua s-a încheiat cu cina participanților în Conventul Franciscan din Oradea.

A treia zi a întâlnirii, vineri, a început cu Sfânta Liturghie arhierescă celebrată de PS Virgil Bercea, episcop al Eparhiei de Oradea, în Catedrala „Sfântul Nicolae” din Oradea, de la ora 08.00. După aceea, au fost programate adunarea generală a CSMR și adunarea generală a CRSM. Întâlnirea s-a încheiat cu prânzul festiv, al tuturor participanților.

TIMPUL petrecut împreună a fost un timp de Har pentru toate persoanele consacrate aflate în acele zile la Oradea!

Biroul de Presă EGCO

Vizita monseniorului Tuomo T. Vimpari

Monseniorul Tuomo T. Vimpari, însărcinat cu afaceri *ad interim* la Nunțiatul Apostolic din București, a fost prezent în perioada 6-8 octombrie a.c. la Oradea. În cadrul acestei vizite de curtoazie, vineri și sâmbătă dimineața, 6-8 octombrie a.c., Excelența Sa a vizitat Dieceza Romano Catolică de Oradea, iar din după-amiaza zilei de sâmbătă, a fost prezent în Episcopia Greco-Catolică.

În Eparhia de Oradea, mons. Vimpari însoțit de PSS Virgil Bercea, episcop greco-catolic de Oradea, a vizitat mai multe parohii greco-catolice, cele două școli confesionale și alte instituții ecleziale greco-catolice din oraș: parohia „Schimbarea la Față” din Oradea, parohia „Sfânta Treime” din cartierul Nufăru, Liceul Greco-Catolic „Iuliu Maniu” din Oradea, Liceul Don Orione din Oradea și biserica „Tuturor Sfinților”, Sanctuarul Eparhial „Maica Domnului” din Oradea și Centrul rezidențial „Casa Frențiu” al Caritas Eparhial Oradea. De asemenea, un moment special a fost dedicat vizitei Palatului Episcopal, vizită ghidată de eparhul locului.

În cadrul vizitei la parohia greco-catolică „Sf. Treime”, mons. Vimpari a participat la Întâlnirea anuală a Reuniunilor Mariane din Eparhia de Oradea, desfășurată sub titlul „Aducem dar de rugăciune cinstindu-l pe Isus cu Preacurata Fecioară Maria, Regina Rozariului”. Săm-

bătă seara, reprezentantul Sfântului Scaun a participat cu cei doi episcopi catolici din Oradea, PS Virgil Bercea și PSS László Böcskei, la Sfânta Liturghie de încheiere a Întâlnirii Familiilor din Dieceza de Oradea, desfășurată în Catedrala romană-catolică „Înălțarea Maicii Domnului”. Duminică, 8 octombrie a.c., alături de Preasfințitul Virgil, mons. Tuomo T. Vimpari a participat la sfințirea bisericii greco-catolice „Sfinții Apostoli Petru și Pavel” din Drighiu, județul Sălaj.

Toate aceste zile petrecute în Episcopia Română Unită cu Roma Greco-Catolică de Oradea au fost pentru reprezentantul Sfântului Scaun prilejul de a-și îmbogăți experiența cu spiritualitatea Bisericii Catolice de rit oriental, pe care a avut ocazia să o trăiască în Eparhia de Oradea.

Biroul de Presă EGCO

„Un Milion de copii recită Rozariul”

O rugăciune dedicată victimelor conflictului dintre Rusia-Ucraina și din Țara Sfântă a fost în centrul noii ediții a inițiativei „Un milion de copii recită Rozariul pentru unitate și pace”, promovată de Fundația pontificală „Ajutor Bisericii care Suferă” [Aiuto alla Chiesa che Soffre]. La această inițiativă au aderat pe 18 octombrie 2023 și elevii Liceului Greco-Catolic „Iuliu Maniu” din Oradea, care au condus rugăciunea Rozariului de Mărire din Catedrala „Sf. Nicolae” din Oradea, sub coordonarea pr. Ovidiu Duma și pr. Traian Dobrătă. Alături de ei, s-au rugat cadrele didactice ale Liceului, personalul auxiliar și păstorul Eparhiei de Oradea, Preasfinția Sa episcop Virgil Bercea. Lor li s-au alăturat alți copii din țară, care au putut participa la rugăciune prin intermediul transmisiunii Radio Maria România și Maria TV din Catedrala orădeană.

Inițiativa „Un milion de copii se roagă Rozariul” datează din 2005, când un grup de copii au recitat Ro-

zariul într-un schit din capitala Venezuelei, Caracas, iar mai mulți dintre cei prezenți și-au amintit cuvintele lui Padre Pio: „Când un milion de copii va recita Rozariul, lumea se va schimba”. Campania s-a răspândit rapid în întreaga lume și ne bucurăm că am putut să ne alăturăm ei și în Eparhia Greco-Catolică de Oradea.

Mihaela CABA-MADARASI

Un nou doctorat despre Istoria Bisericii Greco-Catolice

Vineri, 15 septembrie 2023, în sala „Regele Ferdinand” a Facultății de Istorie și Filosofie din Cluj-Napoca (Universitatea Babeș-Bolyai) a avut loc susținerea tezei de doctorat a tânărului istoric **Tiberiu Alexandru Ciorba**, lucrare coordonată de profesorul universitar doctor Ovidiu Ghitta. Comisia de examinare a avut ca și membri pe doamna prof. univ. dr. Maria Crăciun (președinta comisiei), doamna prof. univ. dr. Greta Monica Miron, cercetător științific gr. I Remus Câmpeanu și prof. univ. dr. Daniel Dumitran.

Având ca titlu **„Eparhia Greco-Catolică de Oradea în timpul episcopului Moise Dragoși (1777-1787). Organizare teritorială, efective umane, patrimoniu material, resurse financiare”**, lucrarea istoricului orădean se înscrie în seria restituirilor documentare despre istoria Bisericii Greco-Catolice din părțile de nord-vest ale României în secolul al XVIII-lea. Coordonatorul lucrării, profesorul Ovidiu Ghitta, a remarcat cum doctorandul a aprofundat subiectul său de la licență și masterat, creionând de această dată, resursele și zestrea materială a Episcopiei Greco-Catolice de Oradea. Totodată, profesorul clujean a surprins faptul că acesta a detaliat cantitativ resursele structurii ecleziastice orădene pe baza unor bilanțuri, conscripții, inventare și recensăminte, făcând în acest fel un adevărat șematism al Episcopiei pe vremea Episcopului Moise Dragoși. Profesorul Daniel Dumitran, de la Universitatea „1 decembrie 1918” din Alba Iulia, a remarcat că teza lui Tiberiu Ciorba este una remarcabilă cu o parte documentară foarte amplă, subliniind și faptul că tânărul istoric are deja experiența scrisului istoric prin volumele „Seminarul Tinerimii Române Unite din Oradea”, la care a participat ca autor. Profesorul dr. Remus Câmpeanu, cercetător științific la Institutul de Istorie „George

Barițiu” din Cluj-Napoca, a subliniat puterea analitică de excepție a candidatului, bogăția materialului arhivistic și o narațiune unitară a textului, evidențind totodată și faptul că primul capitol putea fi mai comprimat pentru a atinge mai exact subiectul și perioada episcopului Moise Dragoși. Profesoara Greta Monica Miron a lăudat efortul tânărului Tiberiu Ciorba menționând faptul că lucrarea are o bibliografie aproape exhaustivă cu un text coerent și cursiv care se sprijină pe foarte multe surse arhivistice, indicându-i candidatului sugestia de a avea în vedere, pe viitor, un studiu comparativ între Episcopia de Oradea și cea din Transilvania.

Totodată pledoaria istoricului Tiberiu Ciorba a fost bine articulată, cu argumente clare, atât în ceea ce privește capitolul de început, în care a explicat devenirea în timp și spațiu a greco-catolicismului din Bihor, precum și faptul că bogăția materialului arhivistic l-a copleșit de multe ori în a se extinde și spre alte sub-teme (formarea clerului, pastorația și catehizarea credincioșilor, etc.), acceptând sugestiile făcute de membri comisiei.

Pentru această lucrare istorică deosebit de bine alcătuită, Tiberiu Alexandru Ciorba a primit calificativul „Foarte Bine” din partea comisiei de examinare și acordarea titlului de „Doctor în istorie”. Cu această ocazie îl felicităm și îi dorim succes în viață și în cariera istorică. Totodată, Biserica greco-catolică din România se mândrește cu o nouă realizare istoriografică de excepție, făcută chiar de către un fiu al Bisericii, demersul acestuia înscriindu-se în rândul istoricilor dinainte de 1990 (Ioan Ardelean, Ștefan Tășiedan, Iacob Radu) și a celor după 1990 (Gheorghe Gorun, Iudita Călușer, Ioan Horga, Blaga Mihoc).

Dr. Silviu SANA

Colectă specială

„Să-ți deschizi mâna față de fratele tău, față de sărac și față de cel lipsit din țara ta.” (Deut.15,11)

+ Virgil Bercea

Episcop

Dragi credincioși,

Caritas Eparhial Oradea a ales să rămână aproape de fiecare dintre cei deznădăjduiți, de cei sărmani, de cei AI NOȘTRI, împreună cu care am luptat în situații grele, am simțit împreună cu ei gustul neșansei și al dezamăgirii, frustrările eșecurilor repetate, dar și bucuria primilor pași spre re venire: individuală, personală, socială...

Sunt **femei cu copii** care au fost obligați să ajungă pe stradă, snopiți în bătaie de soțul și tatăl lor - și care nu au nici o legătură cu alcoolul, prostituția sau alte nenorociri.

Sunt **bătrâni** alungați de copii, după ce au primit casele părintești, sau păcăliți de vânzătorii de case.

Sunt **copii**—orfani sau copii bătuți sistematic de părinți.

Sunt **bărbați și femei** care și-au pierdut locul de muncă – apoi și „dreptul” de soț.

Sunt **oameni** evacuați din case.

Sunt **oameni** care, cândva, și-au pierdut nu doar actele, ci și identitatea, rătăcind astăzi pe drumuri care, de cele mai multe ori, duc spre nicăieri.

Sunt **oameni** care s-au salvat fugind din calea terorii care a năruit nu doar case, ci și speranțe, idealuri, destine. Timizi. Răbdători. Pașnici. Cu priviri goale, fără expresie. Triști. Plângând. Tăcuți. Resemnați. Cu privirile plecate, așteptând o bucată de pâine. Unii chiar mor pe stradă pentru că societatea de azi consideră că nu din vina ei s-a întâmplat vreo nenorocire. Aceștia sunt o parte dintre beneficiarii Asociației Caritas Eparhial Oradea și pe aceștia Vă invităm, anul acesta, să îi ajutăm.

Prin urmare, tasul din data de **12 noiembrie 2023** va fi predat, de fiecare parohie, **Asociației Caritas Eparhial Oradea**, în vederea susținerii semenilor noștri.

În numele acestora, invocăm binecuvântarea Cerului asupra voastră și a familiilor voastre!

Pr. Olimpiu TODOREAN
Președinte

Donații se pot face și în contul:

RO27 BTRL 0050 1205 7261 6902
Banca Transilvania
Asociația Caritas Eparhial Oradea
RO 170 85 486

Sau cu cardul pe www.caritaseparhial.ro

Curs de formare pentru tinerii lideri

Doi tineri ai Asociației Tineretul Român Unit din Eparhia Greco-Catolică de Oradea (ASTRU Oradea) au participat de la 12 la 15 octombrie 2023 la un curs de formare pentru tinerii lideri, desfășurat în orașul spaniol Toledo, ca parte din delegația Acțiunii Catolice din România la nivel național. Delegația ACRO a fost formată din Acțiunea Catolică Iași, ASTRU Cluj, ASTRU Oradea, ASTRU Blaj și ASTRU Maramureș, iar tinerii au fost însoțiți în Spania de pr. Sebastian Vasile Peșteșan, asistent spiritual ACRO pentru sectorul copii și asistent general al ASTRU Cluj.

Desfășurându-se pe tema „The Change”, în traducere „Schimbarea”, tinerii au avut la curs ocazia să

trăiască zile pline de spiritualitate și cunoaștere alături de alți tineri europeni, provenienți din: Slovacia, Malta, Italia și Spania.

Biroul de Presă EGCO

2,5 Lei